

РЕЦЕНЗІЇ

УКРАЇНСЬКИЙ МОЛОДІЖНИЙ СЛЕНГ У КОГНІТИВНОМУ ВИМІРІ

П. М. Грабовий. Український молодіжний сленг: сучасна картина світу. – К.; Умань: ПП Жовтий, 2010. – 221 с.

П. М. Грабовий. Молодіжний соціолект міста Умані (словник). – К.; Умань: ПП Жовтий, 2009. – 60 с.

Грунтовного лінгвістичного дослідження потребує будь-яке мовне явище, особливо коли воно є живою, природною, а не обмеженою нормативними вимогами мовною картиною світу. Саме тому з останнього десятиріччя минулого століття увагу мовознавців привертає така стихійна комунікативна інновація, як жаргонізоване розмовна мова, адже субкоди – це оперативні індикатори комунікативної, експресивної, імпресивної, інформативної спроможностей мови.

Тому актуальність ретельного дослідження українського молодіжного сленгу в контексті сучасної картини світу, яке здійснив П. М. Грабовий, є незаперечною. Тим більше, коли врахувати динамічність системи сленгу в будь-якій мові, активне поповнення неологізмами й звільнення від непродуктивних структурно-семантичних та комунікативних одиниць, що автор кваліфікує як проблему, набагато складнішу, аніж це видається на перший погляд. До того ж форма існування сленгу донедавна була, як правило, усною, а тому важко відтворюваною в разі відсутності носіїв такого субкоду (коли йдеться про минулі періоди його функціонування), а отже, потребувала й потребує негайного синхронного наукового опису та відбиття в лексикографічному форматі, що й здійснив автор, охопивши локалізований просторово мовний шар у словнику “Молодіжний соціолект міста Умані”.

Останнім часом сленг опановує письмові форми таких мовних дискурсів, як художня література, публіцистика. Переважно непрепарованим він виявляється в приватному он-лайнному листуванні користувачів Інтернету та мобільного зв'язку, а також у графіті. Так, перспективним є аналіз письмових форм сленгу, де

виявляються цікаві особливості, зокрема візуальне обігрування графічних форм, уведення нових пунктуаційних знаків та ін. Тому переконання П. М. Грабового про сленг як матеріал переважно усної мови, певно, потребує переосмислення, хоча б з огляду на Інтернет-сленг, репрезентований майже винятково графічно. Ідеться скоріше не про усну, а розмовну мову, а вона сьогодні надзвичайно поширена в письмових формах Інтернет-спілкування.

Залишмо поза обговоренням ґрунтовний розділ наукової праці, де традиційно ретельно вибудовано метамову й методологію. Узагальнюючи наявні погляди на сленг, П. М. Грабовий пропонує власний, зосереджений на мовних особливостях вираження світобачення в молодіжному середовищі, зокрема на лексичному та фразеологічному відображенні фрагментів картини світу. Не стало несподіванкою, що в цьому аспекті домінує концептуальне поле “людина”, яке перебуває в центрі когнітивної системи носіїв сленгу; її духовний і матеріальний світ; а також оніми (“олюднені” назви) як вагомні одиниці молодіжного сленгу.

Незаперечною цінністю праці є те, що вона має тривекторну спрямованість: у минуле – до джерел сучасної жаргонології, як зарубіжної, так і вітчизняної; у сучасність – безпосередньо до комунікативно-прагматичних планів мовного дискурсу, зокрема ціннісно-орієнтаційних домінант молоді, їхньої належності до певних угруповань та ін.; у майбутнє – з перспективою широкого застосування результатів дослідження в теорії та практиці не лише лінгвістами, соціологами й психологами, а й істориками, митцями, спеціалістами з піару, реклами тощо. Саме це дає підстави для виявлення моральних і матеріальних пріоритетів молоді, передбачення мовної реакції спільноти на те чи інше явище, а відтак – прогнозу й коригування цілеспрямованої діяльності в громадському, комерційному, мистецькому та інших аспектах. Важливим є виокремлення ключових слів молодіжної культури, а також поповнення лексикографічної бази українського субстандарту словником тлумачного типу “Молодіжний соціолект міста Умані”.

Зазначимо одразу, що у словнику автор свідомо наводить загальнонаціональний шар сленгізмів (напр., *чувак, пацук, туса, план, пивце*) поряд із регіонально-специфічними, перев. топонімами (*Лиса, Міщанка* та ін.). Шкода, що цей розподіл не відзначено в

самому реєстрі словника умовним позначенням, скажімо, зірочкою. Дуже бракує такого вказівника, як, до речі, і в багатьох інших словниках регіональних субмов інших авторів. Матеріали словника М. П. Грабового значно виграли б, якби автор доповнив їх ще й наголосами, граматичною характеристикою, ілюстративним матеріалом, проілюстрував системні зв'язки, напр., спільні й відмінні риси в семантиці й функціонуванні слів *хата* (квартира, домівка), *хаус* (дім) і *нора* (дім), *шампунь* і *шампусик* (шампанське) та ін. Слова *хрінячити* і *хронячити* слід було б подати як фонетичні варіанти, а не в самостійних словникових статтях.

Застереження є й до тлумачень, напр., *батон* – це не лише кнопка (у сленгу комп'ютерників), а й частина тіла (ноги, стегна або сідниці), звідки й вислів *воруши батонами*. Неясним є таке тлумачення: “*цилюліт головного мозку* – стан”. Також сумнівним є трактування *драйву* як стилю сучасної електронної музики. А *припухати* – окрім “отримувати задоволення” це ще й “нахабніти”.

Загалом же праця є суттєвим внеском до теорії й практики сучасної жаргонології й лінгвістики загалом, наприклад, у плані розвитку теорії фреймів, теорії мовних і тематичних табу, патогенних текстів, гендерних та вікових стереотипів тощо. Також матеріали дослідження будуть корисними в теоретичних і в прикладних галузях соціолінгвістики, психолінгвістики, лексикографії, корпусної лінгвістики, лінгводидактики.

© Оксана Тищенко, 2010

к. філол. н., Інститут української мови НАН України
УДК 811.161.2.373.374+Грабовий